

Orosz–ukrán közeledés 2001-ben: Lehetséges?

Moshes, Arkady: Russian-Ukrainian Rapprochement of 2001: How Viable? = Security Dialogue, 33. vol. 2002. 2. no. 157–170. p.

Vladimir Putyin elnökségének első két éve, de különösen az első 18 hónap példa nélküli aktivitást mutat az orosz–ukrán kapcsolatokban. Számos komoly probléma megoldásával foglalkoztak, ezek közül is elsődleges Ukrajna ki nem egyenlített gázzsámláiból származó adósság megfizetése volt. Ezzel egy időben azonban nem lehetett tisztán látni, hogy az új együttműködés dinamizmusa elősegíti vagy akadályozza az 1990-es évek konfliktus-örökségének rendezését. Az orosz–ukrán kapcsolatok folyamatos javulása és látható depolitizálása, az államközi tárgyalások eredménye óvatos optimizmust gerjeszt. Ez nem jelenti azonban a felgyülemlett ellentmondások elsimítását, mert a kompromisszumban mindegyik fél a másik engedményére vár. Ha mindkét fővárosban pragmatikusan közelítették volna meg a vitás kérdéseket, már régen körvonalazódtak volna legalább a megegyezés feltételei. A pragmatizmus a jelenségek újragondolását teszi szükségessé mindkét fél számára. Oroszországnak fel kellene adni az „idősebb testvér” komplexumát, mert ez már idejét múlta, és ezt nem helyettesítették az egyenlő tárgyaló felek vezérelvével. Az „idősebb testvér” kifejezés nem akar Oroszországnak Ukrajna irányába kifejtett politikájára vonatkozóan sem birodalmi elnyomást, sem kényszert sugallni. Ez csak egy speciális paternalizmust jelez, ami negligálja az ukrán kultúrát, történelmet és politikai igényeket, de egyben Oroszország gazdasági segítőkészségét is jelenti, még térítésmentes szolgáltatásokkal is. Ez a folyamat nem vezetett igazán eredményre, mert egyrésztől támadta a lehetséges partner érzékenységét, de másrésztől fokozta annak élıdségét. A függetlenség tíz éve bizonyítja, hogy Ukrajna önállóan és ügyesebben képes irányítani politikáját, gazdaságát, és olyan eredményeket ér el, melyeket az orosz beavatkozás nem tett volna lehetővé. Következésképpen ideje lenne, ha Oroszország megértené végre, hogy a kompromisszum csak akkor életképes, ha az mindkét félre nézve előnyös, és szükségtelen engedmények, követelések támasztása olyan politikai hiba, ami nem találkozhat az elvárt eredményekkel.

Ukrajnának viszont több vonatkozásban is szükséges lenne átgondolni külpolitikájának főbb alapelveit, két okból is. Először: kérdés, helyes és főleg hasznos volt-e szorgalmazni a távolságtartást Oroszországtól, mert ez csak kissé hozta Ukrajnát közelebb Európához. A közeledés annak függvénye, milyen mértékben képes Ukrajna átvenni és alkalmazni az európai demokrácia és gazdaság normáit. Másodszor: az a tétel, hogy Ukrajnának választania kell Oroszország és Európa között, már egyre kevésbé fontos, mert Putyin elnök Oroszországa mindinkább sürgeti saját kooperációját és lehetőleg csatlakozását Európához. Különösen az ominózus szeptember 11. után erősödött fel az Egyesült Államok közeledési szándéka. Ennek következtében csökkentek Ukrajna esélyei arra, hogy Oroszország előtt lépjen be Európába, különösen akkor, ha nem hagy fel oroszellenes deklarációival. A nagy segélyek és támogatások kora lejárt. Kijevnek most nem arra kell gondolnia, hogyan lehet stratégiai partnere Oroszországnak ebben a magas verseny-szemléletű világ gazdaságában.

Kádár József